

บทที่ 5

สรุป

บัว เป็นพืชที่มีประวัติมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ ตั้งแต่สมัยอียิปต์ และได้มีการแพร่หลายกับชาวเปอร์เซียประมาณ 708 ปี ก่อนคริสตกาล ชาวอียิปต์จึงนับถือดุจเทพเจ้า

ในอินเดียและศรีลังกาบัวเป็นดอกไม้ประจำชาติ เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ จีนเรียกดอกบัวว่า “เหลียนฮวา” หรือ “เหอฮวา” หมายถึง การปรองดองรวมกันและความต่อเนื่องไม่จบสิ้น เป็นสัญลักษณ์การอวยพรต่างๆ ในแถบประเทศเอเชียเปรียบเทียบบัวเป็นตัวแทนของความบริสุทธิ์ นอกจากนี้คำสอนในศาสนาเปรียบเทียบมนุษย์ในการเรียนรู้เป็นบัว 4 แบบ

ประวัติความเป็นมาของบัว อาจารย์ฤทธิรัตน์ กายราศ ได้บรรยายไว้ในหนังสือ “บัวองค์ประกอบประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมไทย” ว่า มีหลักฐานกล่าวถึงบัวเป็นลายลักษณ์อักษรในศิลาจารึกว่า “ในรามอวาสนนั้นชุตตระพัง...บัวหลายพรรณเป็นนุชาปได้ขาด”

บัวประดับที่คนไทยรู้จักปลูกและเรียกหากันติดปากว่า “บัว” ในเวลานี้มาจากพืชสามสกุล (Genus) คือ สกุล “ปทุมชาติ” (Nelumbo) สกุล “อุบลชาติ” (Nymphaea) และสกุล “วิคตอเรีย” (Victoria)

บัวในศิลปกรรมแบบศิลปประยุกต์ จะมีลักษณะที่มีได้แสดงรูปทรงของดอกบัวอย่างเด่นชัดแต่เป็นการนำชื่อบัว มาอนุโลมเรียกรูปที่คล้ายเพียงส่วนโค้งของกลีบบัวที่ชูขึ้นพ้นพื้นระนาบว่า ลาดบัว

คำว่า บัว ได้เป็นที่มาของศัพท์ช่างศิลปกรรมไทยจำนวนมาก ซึ่งช่างไทยเรียกสืบทอดกันมาหลายยุคหลายสมัย ศิลปะคำเกี่ยวกับบัวในงานช่างศิลปกรรมไทย มีดังนี้

- บัวกลุ่ม
- บัวกลุ่มเถา
- บัวเชิง
- บัวรัดเกล้า
- บัวถลา
- บัวฝาละมี
- บัวคอเสื้อ

- บัวเกษตร หรือบัวแวง
- บัวปากฐาน
- บัวปากระฆัง
- บัวพินัยักษ์
- บัวกาบปลี
- บัวหลังเปี้ย
- บัวกระจับ
- บัวรวน
- บัวหลังเจียด
- บัวหลังสิงห์

บัวในงานจิตรกรรมไทยนับเป็นงานวิจิตรศิลป์แขนงหนึ่งที่มีความงดงามและมีรูปลักษณะพิเศษประจำชาติ ผลงานจิตรกรรมไทยมักสร้างขึ้นเพื่ออุทิศในการพระศาสนา จึงนิยมแสดงผลงานไว้บนฝาผนังโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ คูหาภายในองค์พระปราสาทหรือสถูปเจดีย์ นอกจากนี้ยังปรากฏบนแผ่นผ้า เช่น ภาพพระบฏ ภาพสมุดไทย

สมัยสุโขทัย ภาพจิตรกรรมไทยที่เก่าแก่อีกแห่งหนึ่งเป็นภาพจำหลักลายเส้นบนแผ่นหินชนวน ประดับอยู่บนเพดานอุโมงค์วัดศรีชุม อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

สมัยอยุธยา ภาพจิตรกรรมที่เก่าแก่สมัยอยุธยาตอนต้นยังคงนิยมเขียนที่ฝาผนังกรุภายในองค์พระปราสาท วัดราชบูรณะ เป็นภาพเขียนด้วยสีสองสี เรื่องพุทธประวัติ และเรื่องชาดก

สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการวางกฎเกณฑ์ในการเขียนภาพอย่างรัดกุม จนกลายเป็นแบบอย่างชัดเจนถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การใช้สีมีความหลากหลาย แต่ยังคงนิยมการใช้สีดำ แดง ขาว นิยมใช้สีเข้มเป็นพื้น และปิดทองคำเปลว เพื่อเพิ่มความสวยงามตระการตายิ่งขึ้น

ในยุคสมัยปัจจุบันมีการนำเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของบัว ความเชื่อ วิถีชีวิต นำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและนำความคิดแบบแปลกๆ ใหม่มาใช้ให้เหมาะสมกับวิถีคิด แนวความคิดของศิลปินคนนั้นๆ

จากการศึกษาบัวในงานศิลปกรรมไทยดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบัวในงานศิลปกรรมไทย ได้มีการพัฒนาทางด้านรูปแบบ มีการสร้างสรรค์ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละ

ทุกยุคทุกสมัย ตามความนิยมและความเชื่อของสังคมนั้นๆ ทำให้ได้รับความประทับใจและเห็นคุณค่าความสำคัญของบัวหลายๆ ยี่งขึ้น หรือสร้างสรรคให้เป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่สวยงาม เบิกบาน สงบสุข ความเมตตากรุณา เป็นเรื่องของความดีงามที่ควรได้สัมผัสสิ่งที่มีคุณค่าและมีความหมายที่อยู่ในความสำนึกของมนุษยชาติตลอดมา

